

Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Satranç Eğitimi Alan Ebeveynlerin Satranç Eğitimine İlişkin Görüşleri

Ebru KAPLAN¹, Oğuz Serdar KESİCİOĞLU², Sırma AYDIN³

Öz: Araştırmada okul öncesi dönemde çocuğu satranç eğitimi alan ebeveynlerin satranç eğitimine ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu çocuğu okul öncesi eğitime devam eden toplam 118 ebeveyn oluşturmaktadır. Çalışma grubunun oluşturulmasında amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme tekniği tercih edilmiştir. Araştırmanın verilerinin toplanması için açık uçlu anket sorularından yararlanılmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerin yüz yüze olması planlanmış, ancak pandemi nedeniyle veriler üç araştırmacı tarafından çevrimiçi ortamda oluşturulan formların her bir katılımcıya ulaştırılması yoluyla toplanmıştır. Araştırmada katılımcılardan elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları incelendiğinde ebeveynlerin okul öncesi dönemde satranç eğitimi alan çocuklarının alternatif düşünme becerilerine, dikkat/odaklanma süresine, planlama/strateji becerisine, matematiksel düşünme becerisine, neden-sonuç ilişkisi kurmasına katkı sağlayarak akademik becerilerini artırdığını söyledikleri görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Okul Öncesi, Satranç, Ebeveyn

The Views of Parents whose Children Receive Chess Education in the Preschool Period Regarding Chess Education

Abstract: The study used a qualitative research method to reveal the views of preschool children about their chess education. This study was conducted as a case study, one of the qualitative research designs. The study group consisted of 118 parents whose children were receiving preschool education. The study utilized the criterion sampling technique, a purposeful sampling method, to determine the study group. Open-ended survey questions were used to collect the data of the research. The interviews with the participants were planned to be face-to-face, but due to the pandemic, the data were collected by sending the forms created online by three researchers to each participant. Data obtained from the interviews with the participants was analyzed using the content analysis method. Results revealed that the parents whose children received chess education in preschool held that their academic skills increased with the education's contribution to alternative thinking, attention/focus time, planning/strategy, mathematical thinking, and establishing cause-effect relationships.

Keywords: Preschool, Chess, Parent

Geliş Tarihi: 02.07.2021

Kabul Tarihi: 05.12.2021

Makale Türü: Araştırma Makalesi

¹ Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Okul Öncesi Eğitim Bilim Dalı, Ankara, Türkiye, e-posta: ebru.kpln93@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7790-0638>

² Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitim ABD, Giresun, Türkiye, e-posta: kesciogluserdar@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1176-1887>

³ Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı, Ankara, Türkiye, e-posta: aydinsirma2@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3393-9201>

Atf için/ To cite:

Kaplan, E., Kesicioğlu, O. S., ve Aydın, S. (2022). Okul öncesi dönemde çocuğu satranç eğitimi alan ebeveynlerin satranç eğitimine ilişkin görüşleri *Yaşadıkça Eğitim*, 36(1), 105-125.

Çağımızda teknolojik, toplumsal, ekonomik birçok değişim yaşanmaktadır. Yaşanılan bu değişimler toplumların ihtiyaçlarını değiştirdiği için eğitimi de etkilemektedir. Çünkü eğitim toplumun ihtiyaçlarına göre şekillenir. Çağımızın gerekliliklerini düşünürsek karşılaştığı problemlere hızlı ve etkili çözümler üretebilen, olaylara eleştirel bakabilen, yaratıcı, neden sonuç ilişkisi kurabilen bireylere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu becerilerin okullar tarafından kazandırılması toplumun çağa ayak uydurabilmesi için önemli ve gereklidir (Karakaya, 2012). Günümüzde ebeveynler de çocuklarının farklı gelişimlerini desteklemek isterler. Bunun bir yolu da çocukları spora yönlendirmektir. Satranç sporu bu açıdan çok önemlidir. Çünkü satranç diğer birçok spor dalına göre hayata daha fazla benzemektedir. Benjamin Franklin “Satranç bir tür yaşam, yaşam bir tür satrançtır.” diyerek hayatla satranç arasındaki benzerliği dile getirmiştir (Çelebi, 2013). Satranç ile hayat arasında bu kadar benzerlik varken satrancı bir eğitim aracı olarak kullanarak hayata yönelik durumlar satranç yoluyla verilebilir. Önce düşün sonra oyna ya da zamanını iyi kullan derken aynı zamanda hayatla ilgili de mesajlar veririz. Satrancın içinde olan bu mesajlar doğru tercihler yapabilmek için önemlidir (Kulaç, 2007). Satrancın eğitim için faydalı bir araç olduğu ilk kez Benjamin Franklin tarafından 1786 yılında kabul edilmiştir. Buna rağmen satrancın eğitsel faydalarının geniş çapta kabul edilmesi 20. yüzyılı, sosyal ve sağlık açısından faydalarının kabul görmesi 21. yüzyılı bulmuştur (International Chess Federation, 2018). Ülkemizde de satranca verilen önem gün geçtikçe artmakta ve eğitim-öğretim programları içerisinde satranca da yer verilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde okul öncesi, ilkokul, ortaokul için satranç öğretim programları oluşturulmuştur. İlkokullarda seçmeli ders olan satranç 2021-2022 eğitim öğretim yılından itibaren ortaokullarda da seçmeli ders olarak okutulacaktır (Türkiye Satranç Federasyonu, 2021).

Çocuklara verilecek bir satranç eğitiminden bahsedilirken akla gelen sorulardan birisi satranca başlamak için hangi yaşın uygun olduğudur. Bu konuda birçok farklı görüş bulunmaktadır. Uzmanlar bu konuda bir fikir birliği sağlayamamışlardır. Bazı uzmanlar satranç eğitimine ne kadar erken başlanırsa o kadar iyi olacağını düşünürken bazı uzmanlar ise bu düşünceye katılmamaktadır (Welnhouse, 2005). Çocukların bilişsel gelişiminin en hızlı olduğu okul öncesi dönemde satranca başlamalarının önemli olduğu açıktır. Piaget ve Smilansky gibi kuramcılar da çocukların okul öncesi dönemin sonlarına doğru kurallı oyunlar oynayabileceklerini belirtmektedir. Bu yüzden satranca başlama yaşının 4-6 yaş arasında olabileceği söylenebilmektedir. Satranç Federasyonundan Tom Brownscombe de ikinci sınıfa kadar çocukların satranç öğrenmeye ve oynamaya karşı hazır bulunuşluklarının tamamlandığını belirtmiştir (Bon, 2018).

Her çocuk satranç sporunda ustalaşamaz ancak satranç çalışması çocuklara pek çok farklı özellikler kazandırabilir. Bunlardan bazıları problem çözme, plan kurma ve geleceği düşünme, özgüven, eleştirel düşünme, kaybetmeyi ve kazanmayı olgunlukla karşılama, konsantre olma ve dikkat, başkasının bakış açısından görme, hafıza gelişimi, sabırlı olma, yaratıcılık, sosyalleşme ve ilişki kurma gibi becerileridir (Aciego ve diğerleri, 2012; Çapan, 2016; International Chess Federation, 2018; Ivashchenko, 2007; Joseph ve diğerleri, 2016; Joy-Stanborough, 2020; Levin, 1994; Lillo-Crespo ve diğerleri, 2019; Sherman & Kilpatrick, 2012; Torabi, 2016). Satranç eğitimi verilen çocuklar odaklanmayı öğrenirler. Yapacakları hamleleri zihinlerinde canlandırarak görselleştirme yeteneklerini geliştirirler. Önce düşünceleri, sonra harekete geçmeleri gerektiğini ve akıllarına gelen ilk şeyi yapmak zorunda olmadıklarını bilirler. Bu sayede sabırlı olmayı ve geleceği düşünmeyi öğrenirler. Alternatifleri belirlemeyi, eylemlerinin artılarını ve eksilerini değerlendirip karar vermeyi öğrenirler. Eylemlerinin anlık kararlar almak yerine plan kurup hedeflerine yönelik adım atmaya, yeni gelişmelere göre planlarını yeniden değerlendirmeyi öğrenirler (Meyers, 2000). Bu beceriler sadece satranca özgü değildir. Ancak bir öğretim aracı olarak satrancın avantajı, çocukların zihinlerini harekete geçirmesi ve eğlenirken bu becerileri geliştirmelerine yardımcı olmasıdır (Joseph ve diğerleri, 2016).

Satrancın çocuğa kazandırdıkları yukarıda bahsedilen bu becerilerle sınırlı değildir. Satrancın en önemli faydalarından biri de çocuklara günlük yaşam becerilerini öğrenmelerinde katkıda bulunmasıdır. Kurallara uyma becerisi, satrancın katkıda bulunduğu bu becerilerden biridir (Gobet & Campitelli, 2002). Satranç, çocuğun yaşamının başka alanlarında da sıklıkla karşılaşacağı kuralları ve kuralları uygulamayı öğrenmesinde ve uygulamasında ona yardımcı olur. Satrancın çocuğun öğrenmesine yardımcı olduğu bir diğer günlük yaşam becerisi ise sorumluluktur. Satranç çocuklara verdikleri kararların sorumluluğunu almayı öğretir (Barford, 2011). Özgüven ise satrancın çocukta gelişmesine yardımcı olduğu ve çocuğun günlük

hayatında da önemli bir yer teşkil eden bir diğere özelliktir. Çocuk satranç oynarken ister kazansın ister kaybetsin isterse de berabere kalsın, yine de hedefler belirler ve sıradaki hamleleri planlar. Hareketleri ve stratejileri planlarken ve bunları uygularken kendi kararlarına inanmayı ve kendilerine güvenmeyi öğrenirler (Kids Academy, 2018). Tüm bunların yansıması, satranç birçok kişiye göre öğrenmesi zor bir spordur. Toplum tarafından karmaşık görülen bu sporu küçük yaşlarda öğrenenler, yaş fark etmeksizin herkesle mücadele eder. Zihinlerini kullanmaları gereken bir sporda kendilerini başarılı görmek çocukların özgüvenlerini geliştirmelerine yardımcı olur (Levy, 1986).

Çocukların satrancı erken yaşta öğrenmeye başlamalarının çocukların sosyal ve motor becerilerine çeşitli katkıları vardır. Satranç farklı ırktan, yaştan ve cinsiyetten olan çocukları keyif alabilecekleri bir etkinlikte bir araya getiren bir köprü görevi görür. Ayrıca çocukların takım ruhu geliştirmelerine ve bireysel arkadaşlıklar edinmelerine yardımcı olur. Satranç çocuklara sportmenliği de öğretir. Çocuklar nasıl nazikçe kazanacakları ve yenilgiyle karşılaştıklarında nasıl vazgeçilmeyeceğini öğrenir (Meyers, 2000). Sosyal olarak etkileşim kurmayı öğrenmek, özellikle de davranış bozukluğu olan ya da öğrenme güçlüğü çeken çocuklar ile otizmliler için çok önemlidir. Çocuklar satranç sayesinde tehdit edici olmayan bir ortamda sosyal etkileşimde bulunmayı öğrenebilirler. Satranç taşlarının sol, sağ, ileri, geri, çapraz hareketleri ise, çocukların ince motor becerilerinin gelişmesine katkıda bulunur (Agarwal, 2011).

Satranç ile ilgili yapılan yurtdışı çalışmalara bakıldığında en çok araştırılan konulardan biri satrancın akademik becerilere olan etkisidir. Satranç ile kazanılan tüm bu beceriler ve satrancın çocukların karmaşık fikirleri anlamalarına ve açıklamalarına olan olumlu etkileri, çeşitli alanlarda akademik başarılarını teşvik etmekte ve olumlu yönde etkilemektedir (Jerrim ve diğere, 2018). Alanyazın incelendiğinde araştırmalarda satranç oynayan çocukların matematik puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir (Sala & Gobet, 2016; Sala ve diğere, 2015; Gumede & Rosholm, 2015). Poston ve Vandenberg (2019) yaptıkları çalışmada satranç eğitimi alan çocukların standart testlerden daha yüksek puan aldıklarını ve satranç bilgi düzeylerinin arttıkça testten aldıkları puanlarının arttığını bulmuşlardır. Satrancın diğere becerilere katkıları da incelenmiştir. Aciego ve diğere (2012) ise okul çağındaki çocuklarda satrancın entelektüel ve sosyal-duygusal gelişime etkisini incelemişler ve özgüven, problem çözme, kurallara uyma gibi becerilerde olumlu etkisi olduğunu bulmuşlardır. Ülkemizde de satranç ile ilgili benzer çalışmalar yürütülmüştür. Tatlıpınar (2017) satrancın okul öncesi dönemde dikkat gelişimine etkisini, Akay (2017) satrancın okul öncesi dönemde bilişsel ve sosyal davranışa etkisini, Erhan ve diğere (2009) satrancın problem çözme becerilerine etkisini incelemişler ve bu araştırmalarda satrancın bu becerileri geliştirdiği sonucuna ulaşmışlardır. Satranç eğitiminin çocukların her alanda gelişimlerine katkı sağladığı görülmektedir. Yapılan araştırmalar satrancın 21. yüzyıl becerilerini desteklediğini göstermektedir. Bu durum satrancın eğitim aracı olarak kullanılması gerektiği fikrini güçlendirmektedir. Araştırmaların büyük bir kısmı nicel yöntem kullanılarak yapılmış ve istatistiksel farklara odaklanmıştır. Nicel olarak satrancın gelişime olan katkıları çalışmalarla ortaya konmuş olsa da bu becerileri günlük hayata nasıl yansıttığını gösteren çalışmalar sınırlıdır. Ebeveyn, antrenör ya da öğretmenlerin görüşlerini inceleyen çalışmaların sınırlı olması bu araştırmanın gerekliliğini artırmıştır. Araştırma yurtiçinde yapılan, satranca ilişkin ebeveyn görüşlerini inceleyen ve satrancın çocuklar üzerindeki etkisini derinlemesine inceleyen ilk çalışma olması nedeniyle önem taşımaktadır. Bu çalışmada okul öncesi dönemde çocuğu satranç eğitimi alan ebeveynlerin satranç eğitimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır. Çocuğun okul öncesi dönemde aldığı satranç eğitiminin,

- Akademik becerilerine,
- Problem çözme becerilerine,
- Özgüven geliştirmesine,
- Dikkat gelişimine,
- Teknoloji kullanımını azaltmaya,
- Karar verme becerilerine,

- Kurallara uyma konusunda,
- Günlük yaşam becerilerine ilişkin ebeveyn görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Okul öncesi dönemde çocuğu satranç eğitimi alan ebeveynlerin satranç eğitimine ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarılması amacının gerçekleştirilmesi için araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma olayların doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ele alınmasına yönelik bir araştırmadır. Problemi çözmek için araştırma sorusu oluşturulur ve bu soruya toplanan verilerle ve analizleriyle cevap aranır. Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması bir ya da birden fazla durumun bir sorunu ya da meseleyi derinlemesine analiz ederek açıklamasıdır (Creswell, 2017; Yıldırım & Şimşek, 2016).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu çocuğu okul öncesi eğitimine devam eden toplam 118 ebeveyn oluşturmaktadır. Çalışma grubu oluşturulurken amaçlı örnekleme yönteminden faydalanılmıştır. Amaçlı örnekleme, olasılıklı ve seçkisiz olmayan bir örnekleme yöntemidir. Bu örnekleme yöntemi, belli ölçütleri karşılayan ve belli özelliklere sahip olan bir ya da daha özel durumlarda çalışılmak istenildiğinde tercih edilebilmektedir. Çalışma grubunun oluşturulmasında amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme tekniği tercih edilmiştir. Ölçüt örneklemenin temel anlayışı, belirlenen ölçütlere uygun durumların araştırmaya dâhil edilebilmesidir (Merriam, 2013; Patton, 2014; Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu araştırmada çalışma grubuna dâhil edilen ebeveynler okul öncesi dönemde çocuğu satranç eğitimi alan kişilerden oluşturulmuştur.

Tablo 1’de çalışmada yer alan ebeveyn ve çocuklarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Ebeveynler ve Çocuklarına İlişkin Bilgiler

		N	%	
Ebeveyni Olduğu Çocuğun	Cinsiyeti	Kız	44	37.3
		Erkek	74	62.7
	Yaş Grubu	48-60 Ay	20	16.9
		61 Ay ve Üzeri	98	83.1
	Satranç Eğitimi Aldığı Yer	Okul	40	33.9
		Kurs	59	50.0
		Okul ve Kurs	19	16.1
	Satranç Eğitimi Almaya Başlama Şekli	Kendi İsteği	35	29.7
		Ebeveyn Desteğiyle	40	33.9
		Okulda Ders Olarak	40	33.9
Arkadaş Aracılığıyla		3	2.5	
Eğitimi Alma Süresi	0-6 Ay	50	44.2	
	7-12 Ay	24	20.3	
	13-18 Ay	13	11.0	
	19 Ay ve Üzeri	31	26.3	
Ebeveynin	Eğitim Düzeyi	İlköğretim	5	4.2
		Lise	17	14.4
		Ön Lisans	12	10.2
		Lisans	64	54.2
		Lisansüstü	20	17.0
	Satranç Eğitimi Alma Durumu	Eğitim Alan	16	13.5
Eğitim Almayan	102	86.5		
Toplam		118	100	

Veri Toplama Aracı

Çalışmada çocuğu okul öncesi dönemde satranç eğitimi almış olan ebeveynlerden veri toplamak için açık uçlu anket soruları kullanılmıştır. Açık uçlu anket soruları yanıtlayanın ilgili konu hakkındaki düşüncelerini özgürce ifade edebilmesi için ankete dâhil edilen bir metin kutusudur. Araştırma konusuyla ilgili alanyazın taraması yapılarak araştırmacılar tarafından açık uçlu anket soruları hazırlanmıştır. Daha sonra araştırmanın geçerliğini artırmak için okul öncesi eğitim alanında üç alan uzmanı (2 doktor öğretim üyesi ve 1 doçent) ve iki okul öncesi öğretmeninden anket formu ile ilgili uzman görüşleri alınmış, alınan görüşler doğrultusunda çıkarılması gereken soru olmadığı bazı soru köklerinde düzenlemeler yapılması önerilmiştir. Bu nedenle yapılan düzeltmelerle 8 adet kişisel bilgi ve 8 adet araştırmaya yönelik olmak üzere toplam 16 sorudan oluşturulan anket formuna son hali verilmiştir. Son biçimi verilen form kullanılarak üç ebeveyn ile ön görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan ön görüşmeler sonucunda sorularda herhangi bir değişiklik yapılmasına gerek olmadığı görülmüştür. Böylece gerçek veri toplama sürecinde ortaya çıkabilecek olumsuzluklar belirlenerek araştırmanın güvenilirliği artırılmaya çalışılmıştır. Araştırma formunda kullanılan sorular aşağıda belirtilmiştir;

1. Okul öncesi dönemde alınan satranç eğitiminin çocuğun akademik becerilerini etkileyip etkilemediğine ilişkin görüşleriniz nelerdir?
2. Okul öncesi dönemde alınan satranç eğitiminin çocuğun problem çözme becerisini etkileyip etkilemediğine ilişkin görüşleriniz nelerdir?
3. Okul öncesi dönemde alınan satranç eğitiminin çocuğun özgüven gelişimini etkileyip etkilemediğine ilişkin görüşleriniz nelerdir?
4. Okul öncesi dönemde alınan satranç eğitiminin çocuğun dikkat gelişimini etkileyip etkilemediğine ilişkin görüşleriniz nelerdir?
5. Okul öncesi dönemde alınan satranç eğitiminin çocuğun teknoloji kullanımını etkileyip etkilemediğine ilişkin görüşleriniz nelerdir?
6. Okul öncesi dönemde alınan satranç eğitiminin çocuğun karar verme becerisini etkileyip etkilemediğine ilişkin görüşleriniz nelerdir?
7. Okul öncesi dönemde alınan satranç eğitiminin kurallara uyma davranışını etkileyip etkilemediğine ilişkin görüşleriniz nelerdir?
8. Okul öncesi dönemde alınan satranç eğitiminin çocuğun günlük yaşam becerilerini etkileyip etkilemediğine ilişkin görüşleriniz nelerdir?

Verilerin Toplanması ve Analizi

Katılımcılarla yapılan görüşmelerin yüz yüze olması planlanmış ancak COVID-19 Pandemi süreci nedeniyle veriler üç araştırmacı tarafından çevrimiçi ortamda google formlar aracılığıyla oluşturulan formların her bir katılımcıya gönderilmesi yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın verilerinin ilk önce "zoom" üzerinden açık uçlu görüşme yöntemi ile toplanması planlanmıştır. Ancak 181 ebeveyn ile görüşme yapışacağından dolayı araştırma verilerinin kayıt altına alınmasında ve yazılı dokümanlara geçirilmesinde depolama, zaman vb. bir takım zorluklarla karşılaşmıştır. Bu nedenle her bir katılımcı öncelikle araştırmacılarla "zoom" üzerinden bir görüşme gerçekleştirmiştir. Bu görüşmede katılımcılara anket soruları ile ilgili bilgiler verilmiştir. Daha sonra katılımcılara araştırmacılar tarafından hazırlanan çevrimiçi ortamda google formlar aracılığıyla oluşturulan açık uçlu anket formu gönderilmiş ve katılımcılardan doldurmaları istenmiştir. Katılımcılar formu doldururken anlayamadıkları bir yer olması durumunda sormak istedikleri soruları araştırmacılara sormuşlardır. Katılımcılar formu doldurduktan sonra araştırmacılar "neden böyle düşünüyorsun?", "nasıl yapabilirsin?" vb. gibi sorular sorularak cevapların detaylandırılması sağlanmıştır.

Katılımcılardan bazıları formda bulunan sorulara "evet", "hayır" veya "görüşüm yok", "kararsızım" gibi yanıtlar vermiş, bazıları ise soruyu boş bırakmışlardır. Verileri çözümleme sürecine katılan araştırmacılar bu yanıtları inceleyerek uygun olmayanları değerlendirmeye almamıştır. Ayrıca bazı katılımcıların cevapları

birden fazla kategoriye girmiştir. Bu nedenle tablolardaki belirtilen frekans sayıları değişiklik gösterebilmektedir.

Araştırmada formlardan elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İçerik analiziyle, birbirine benzeyen verilerin belirli bazı kavramlar ve temalar etrafında bir araya getirilmesi ve bunların okurun anlayabileceği gibi düzenlenerek yorumlanması amaçlanır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Araştırmada elde edilen veriler araştırmacılar tarafından kavram ve içerik benzerlikleri açısından gruplanmış ve benzer görüşlere göre sınıflandırılmıştır. Görüşme kayıtlarının değerlendirilmesi sürecinde, elde edilen verilerin daha ayrıntılı bir şekilde irdelenmesi amacıyla, elde edilen veriler her bir katılımcı için ayrı ayrı kodlama yapılarak analiz edilmiştir. Kodlama yapılırken araştırmacının amacı göz önüne alınmış ve bu doğrultuda kodlar oluşturulmuştur. Kodlar açık kodlama yöntemi ile oluşturulmuştur. Bu doğrultuda elde edilen kodlar öncelikli olarak tablolaştırılmış sonrasında yorumlanmıştır. Temaların oluşturulmasında (kategorilendirme) ya başkaları tarafından daha önceden geliştirilmiş temalar alınır ya da bu yapılamadığında yeni bir tema sistemi geliştirilebilir (Bilgin, 2006). Bu araştırma kapsamında araştırmacılar kendi tema sistemini geliştirmişlerdir. Tablolarda bulunan “olumsuz görüş “ ifadesi katılımcıların çocuğun satranç eğitimi almasının ilgili sorudaki gelişimleri üzerinde bir etkisinin olmadığını düşündüklerini belirtmektedir. Örneğin “Okul öncesi dönemde alınan satranç eğitiminin çocuğun akademik becerilerini etkileyip etkilemediğine ilişkin görüşleriniz nelerdir?” sorusuna ilişkin olumsuz görüş bildirenler çocuğun satranç eğitimi almasının akademik becerisi üzerinde bir etkisinin olmadığını düşündüklerini belirtmektedir.

Üç araştırmacının da çözümlene sürecine katılmasıyla araştırmanın güvenilirliği arttırılmaya çalışılmıştır. Araştırmada ayrıca görüşmecilerin söylemleri belirlenen temalar bakımından araştırmacılarca birbirinden ayrı olarak incelenerek kodlayıcılar arası güvenilirlik analizi gerçekleştirilmiştir. Bu işlemde Kodlayıcılar Arası Güvenirlik analizinden yararlanılmış ve kodlayıcılar arası güvenilirlik yüzdesi %92 olarak hesaplanmıştır. Karapınar’ın (2003) belirttiğine göre, iki kodlama arasındaki tutarlılık %80 ve üzeri olması durumunda araştırmadaki analizlerin, dolayısıyla araştırmanın, güvenilir olduğu ifade edilmektedir. Bu bağlamda araştırmadan elde edilen tutarlılık yüzdesinin %80’inin üzerinde olması nedeniyle elde edilen verilerin güvenilir olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın betimsel geçerliliği kapsamında veri toplama sürecinde edinilen tüm bilgiler birebir kaydedilmiştir. Maxwell (1992) araştırmanın geçerliliği kapsamında “verilerin doğru şekilde aktarımını” ifade etmektedir. Bunun yanı sıra elde edilen sonuçların aktarılabilişliğinin sağlanabilmesi için veriler ayrıntılı bir biçimde betimlenmiş ve doğrudan alıntılar ile desteklenmiştir. Yapılan doğrudan alıntılarda katılımcıların gerçek isimleri gizli tutulmuş, doğrudan alıntılar (E1), (E2), (E3) vb. şekilde isimlendirilmiştir.

Etik Konular

Araştırmaya katılacak çalışma grubu araştırmacıların belirlediği kriterler kapsamında oluşturulmuştur. Araştırmacıların belirlediği bu kriterler çocuğunun okul öncesi eğitim kurumuna devam etmesi ve satranç eğitimi almasıdır. Formlar kriterleri sağlayan katılımcılara e-posta yardımıyla bireysel olarak gönderilmiştir. Formun ilk kısmı araştırmanın amacını, kapsamını ve yönergelerini içermektedir. Katılımcıların bilgilerinin gizli tutulacağı ve hakların korunacağı bilgisi de bu bölümde paylaşılmıştır ve katılımcı onay formu imzalanmıştır. Ayrıca katılımcılara paylaştıkları kişisel bilgilerin korunacağını ve katılımcıların görüşlerinin yalnızca bilimsel yayınlar için kullanılacağını güvencesi verilmiştir. Verilerin toplanması sırasında katılımcı gönüllülüğüne ve gizliliğine bağlı kalınmıştır. Veri toplama süreci gerçekleşmeden Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Fen ve Mühendislik Bilimleri Araştırmaları Etik Kurulunun 06.01.2021 tarih ve 06/07 sayılı toplantısı ile etik kurul onayı verilmiştir.

Bulgular

Toplam 118 katılımcıya uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formunda okul öncesi dönemdeki satranç eğitiminin çocuğa bazı özellikler bakımından sağlayabileceği katkılarla ilgili olarak katılımcılara toplam 9 soru yöneltilmiştir. Her bir soruya ilişkin yanıtlar ayrı ayrı analiz edilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler için içerik analizi yapılmış ve elde edilen temalar katılımcıların görüşleri ile örneklendirilerek

sıralanmıştır.

Okul Öncesi Dönemde Aldığı Satranç Eğitiminin Çocuğun Akademik Becerileri Üzerine Etkisine İlişkin Ebeveyn Görüşleri

Tablo 2. Okul Öncesi Dönemdeki Satranç Eğitiminin Çocuğun Akademik Becerilerine Etkisine İlişkin Görüşler

Görüş	f
Alternatif düşünme becerilerini geliştirme	39
Dikkat/odaklanma süresinde artış	20
Planlama/strateji becerilerine katkı	19
Matematiksel düşünme becerisini destekleme	15
Neden-sonuç ilişkisi kurmayı kolaylaştırma	8
Olumsuz görüş	5

Tablo 2’de görüldüğü gibi görüşme yapılan ebeveynlerin büyük bir kısmı satranç eğitiminin çocuklarının genel olarak düşünme becerilerine katkı sağladığını böylece akademik beceri düzeylerinin yükseldiğini ifade etmiştir. Ayrıca bazı ebeveynler de satranç eğitiminin çocuğunun dikkatini güçlendirdiğini, odaklanma süresini arttırdığını ve bu sayede akademik olarak daha başarılı olduğuna dikkat çekmiştir. Bu görüşlerin ifade edildiği bazı açıklamalara aşağıda yer verilmiştir:

“Satranç oynamak analitik beceriyi geliştiriyor bu da akademik başarısına katkı sağlıyor.” (E2)

“Daha kapsamlı bakma alışkanlığı, derslerdeki öğrenmesini derinlemesine öğrenmeye yöneltti.” (E5)

“Düşünme yetisini geliştireceğini düşündüğümde, ezber değil anlayarak düşünerek yaklaşacağından akademik başarısına olumlu etki yapacağını düşünüyorum.” (E30)

“Matematik zekâsı geliştirdi, sistemli çalışmayı öğrendi. Henüz ilkokula başlamadığı halde akademik olarak özellikle matematikte oldukça iyi durumda. Zekâ düzeyine ciddi oranda katkı sağladığını düşünüyorum.” (E58)

“Satrancın, çocuğumun alternatif düşünme yeteneğini geliştireceğini düşünüyorum. Bu durum, hem onun akademik becerilerine yansiyacaktır, hem de hayatta karşılaşacağı problemleri çözme yeteneğini geliştirecektir diye düşünüyorum.” (E100)

Öte yandan katılımcılardan biri satranç eğitimi ile akademik başarı arasında doğrudan bir ilişki olmadığına ilişkin görüşlerini aşağıdaki gibi ifade etmiştir.

“Satranç eğlenirken sosyalleşmek için bir araç da olabilir. Akademik başarı için buna yönelmek anlamsız geliyor. Akademik beceri ile satrançta başarı arasında korelasyon mutlaka vardır ama her ikisi de analitik yetenekle alakalı olduğundandır fikrindeyim.” (E82)

Okul Öncesi Dönemde Aldığı Satranç Eğitiminin Çocuğun Problem Çözme Becerisi Üzerine Etkisine İlişkin Ebeveyn Görüşleri

Tablo 3. Okul Öncesi Dönemdeki Satranç Eğitiminin Çocuğun Problem Çözme Becerisine Etkisine İlişkin Görüşler

Görüş	f
Farklı/alternatif çözüm yolları üretebilme	42
Sonraki adımları düşünüp planlama	28
Probleme daha çözüm odaklı yaklaşım	32
Olumsuz görüş	2

Çalışmadaki 118 katılımcının büyük bir bölümü çocuğun okul öncesi dönemde aldığı satranç eğitiminin problem çözme becerisine katkı sağladığını düşünerek ilgili soruya olumlu yanıt vermiştir. Tablo 3’de verilen sonuçlara göre görüşme yapılan ebeveynlerin büyük bir kısmı satranç eğitiminin çocuklarının problem çözme becerisine genel olarak katkı sağladığı görüşündedir. Bu görüşlerin ifade edildiği bazı açıklamalara aşağıda yer verilmiştir:

“Rakibin yaptığı her hamle bir problem, kendinin yaptığı her hamle bir çözüm olarak görmesini sağladı.” (E5)

“Hiç bilmediği bir soru tarzında bile sonuca doğru bir şekilde ulaşabiliyor bu durumda aldığı satranç eğitiminin etkili olduğunu düşünüyorum.” (E24)

“Özellikle matematik problemlerinde çocuklarımız düşünemediği için sonuca ulaşamıyor. Satrancında hem akademik hem sosyal olarak problem çözme yetisinde gelişim olacağını düşünüyorum.” (E54)

Görüşme yapılan ebeveynlerden bazıları ise satranç eğitiminin özellikle farklı çözüm yolları arama, alternatif çözümler üretebilme ve farklı açılardan bakabilme gibi özelliklerini geliştirerek çocuklarının problem çözme becerisine katkı sağladığını ifade etmiştir. Örnek olabilecek bazı açıklamalar aşağıda sunulmuştur:

“Bir sorunla karşılaştığında sorun değil, bunun yerine şunu yaparım ben de diyebiliyor.” (E36)

“Olaylara farklı açılardan bakmasını sağlıyor. Önüne olumsuz bir durum çıktığında sorunları farklı açılardan ele alıp çözmeye çalışıyor.” (E68)

“Bir sorunla karşılaştığında her zamanki alıştığı yöntemlerle bunu çözemezse bizim de yönlendirmelerimizle başka yollar önermeye başladı.” (E44)

“Tek bir çözüm olmayacağını biz planlar yaparken karşımızdaki durumların da sabit kalmadığını öğreniyorlar.” (E110)

Son olarak iki katılımcının bu soruya hayır cevabını vererek satranç eğitiminin problem çözme becerisine katkı sağlamadığı yönünde görüş bildirdikleri görülmüştür. Bu katılımcıların açıklamalarından satranç eğitiminin problem çözme becerisine doğrudan katkı sağlamadığını ya da sınırlı bir katkısı olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır.

Okul Öncesi Dönemde Aldığı Satranç Eğitiminin Çocuğun Özgüven Geliştirmesi Üzerine Etkisine İlişkin Ebeveyn Görüşleri

Tablo 4. Okul Öncesi Dönemdeki Satranç Eğitiminin Çocuğun Özgüven Gelişimine Etkisine İlişkin Görüşler

Görüş	f
Başarabildiğini fark etme	39
Daha kendinden emin tavırlar	29
İletişimde girişkenlik	28
Olumsuz görüş	4

Tablo 4’de verilen sonuçlara göre görüşme yapılan ebeveynlerin önemli bir kısmı satranç eğitiminin çocuklarının özgüven gelişimini desteklediği görüşündedir. Bu soruda olumlu görüş bildiren ebeveynlerin çoğunluğu genel olarak çocuklarının daha özgüvenli olduğunu ya da yaptığı işlerde kendine artık daha çok güvendiğini belirtmiştir. Bu görüşlerine dayanak olarak bazı ebeveynler çocuklarının başarılı oldukça, bir işi başarabildiğini gördükçe çocukların kendilerine olan güveninin arttığını söylemiştir. Bu görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

“Her oyunda olduğu gibi satrançta da başarma duygusu sayesinde özgüvenini desteklediğin inanıyorum.” (E95)

“Satranç dersini geçen yıl okulda ilk aldığımda bilmediği için olumsuz oldu o günler okula bile gitmek istemedi ama daha sonra öğrendikçe evde de pratik yapıp kazandıkça kendine olan güveni geldi. Evet, yapabiliyorum demeye başladı.” (E77)

“Turnuvada tek başına başarı elde etmesi ile özgüvenine katkıda bulunduğunu düşünüyorum.” (58)

“Evet, çünkü başarabilmeyi tadıyorlar yenilseler de tekrar tekrar düşünerek daha iyisini yapabileceklerini görüyorlar.” (E28)

“Başarabilme duygusu ona özgüven kazandırıyor.” (E5)

“Biliyor olmak ve kazanmak için çözüm üretebilmek özgüvenini artırıyor.” (E91)

“Rakibini yendiğinde özgüveni artırıyor. Turnuvalarda sosyal gelişimi ve iletişimi artırıyor.” (E2)

“Bilmek, öğrenmek ve uygulayabilmek özgüveni geliştiren unsurlardır.” (E36)

“Kesinlikle en çok katkı sağladığı alanlardan biri özgüven duygusu. Satranç oynayarak başarılı olan çocuğum satranç öğrendiğinden beri kendisine özgüveni, başarma duygusunun arttırdığını açıklıkla söyleyebilirim.” (E59)

“Problem çözebilme ve yaşlılarından daha önde olmak özgüvenini olumlu yönde ilerletti.” (E15)

“Yenme ve başarı duygusu her bireyi mutlu ettiği gibi oğlum da çok mutlu ve özgüvenli yaptı.” (E101)

“Kazanmanın kaybetmenin ne olduğunu çabanın ne olduğunu kavradı erken dönemde öğrendi özgüvenine bu durum yansdı.” (E16)

Yapılan görüşmelerde ayrıca ebeveynler sıklıkla herhangi bir konuda çocuklarının daha kendinden emin davrandığını ifade etmişlerdir. Bu görüşlerin ifade edildiği bazı açıklamalar aşağıda sunulmuştur:

“Çocuğumun toplum içinde daha güvenli durduğunu gözlemledim.” (E27)

“Özgüvenli bir çocuk. Nerede ne yapması gerektiğini biliyor.” (E61)

“Kararlarından emin ve doğrularını savunuyor. İyi olduğu konularda kendine güvendiği gibi eksiklerini yâda yanlışlarını düzeltmeye odaklanıyor.” (E29)

Satrancın çocuğunun özgüven geliştirmesine katkı sağladığını ifade eden ebeveynlerden bazıları ise bu katkıyı çocuklarının sosyal ilişkilerinde de gördüklerini, çocuklarının yaşlılarıyla ve büyükleriyle daha rahat iletişim kurabildiğini belirtmiştir. Bu görüşlerin ifade edildiği bazı açıklamalar aşağıda yer almaktadır:

“Akranlarının ağabeylerine satranç oynamayı teklif etmesi katkı sağladığını düşündürüyor.” (E8)

“Evde bize de öğretmeye çalışıyor ve bence topluluk içinde öğretme gücü geliyor.” (E83)

“Çocuk rahatlıkla diğer insanlarla diyalog kurabiliyor arkadaşlık yapabiliyor.” (E35)

“Evet, daha sosyal bir çocuk oldu. Çekingenliği ve utangaçlığı azalıyor” (E76)

“Özgüveni arttı. Arkadaş ortamında çekingendi şimdi daha girişken.” (E79)

“Artık sesini daha yüksek duyabiliyoruz özgüvenli şekilde fikrini ifade edebiliyor, rahat iletişim kuruyor.” (E26)

Diğer taraftan bu olumlu görüşlerin yanında görüşme yapılan ebeveynlerden bazı olumsuz ya da kısmen olumsuz görüşleri olan katılımcılar da olmuştur. Yapılan görüşmelerden birinde bir ebeveyn satrancın özgüven gelişimine özel bir etkisinin olmadığını, bu konunun ebeveynlerin çocuğa desteği ile ilgili olduğunu ifade etmiştir. Diğer bir ebeveynler ise görüşme esnasında kendi çocuklarında satrancın özgüven geliştirmede etkili olmadığını “Öyle bir gözlemim olmadı” diyerek ifade etmiştir. Bunun dışında kısmen olumsuz görüşlerin ifade edildiği bazı açıklamalar aşağıda sunulmuştur:

“Salt satrancın özgüvenini yükselttiğini söyleyemem, ayrıca tenis, piyano, tarih, coğrafya ,kitap okuma ve matematik olimpiyatlarıyla ilgilenen ve sevilen aşağılanmayan bir çocuk olduğu için hepsinin özgüvenine katkısı olduğunu düşünüyorum.” (E21)

“Özgüveni zaten yüksek bir çocuktur. Satranç eğitimi bunu daha da arttırdı mı emin değilim” (E12)

Okul Öncesi Dönemde Aldığı Satranç Eğitiminin Çocuğun Dikkat Gelişimi Üzerine Etkisine İlişkin Ebeveyn Görüşleri

Tablo 5. Okul Öncesi Dönemdeki Satranç Eğitiminin Çocuğun Dikkat Gelişimine Etkisine İlişkin Görüşler

Görüş	f
Dikkat süresinde artış	41
Daha iyi odaklanma	31
Detayları/değişiklikleri daha çabuk fark etme	23
Olumsuz görüş	3

Tablo 5’de verilen sonuçlara göre görüşme yapılan ebeveynlerin önemli bir kısmı satranç eğitiminin çocuklarının dikkat gelişimini desteklediği görüşündedir. Bu görüşlerine dayanak olarak bazı ebeveynler çocuklarının dikkat süresinin arttığını, dikkatleri dağılmadan daha uzun süre bir aktiviteye devam edebildiğini söylemiştir. Bu görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

“Satranç sayesinde dikkatini daha uzun süre dikkatini topladığını gözlemledim.” (E9)

“Dikkatini daha çok ve uzun süre toparlıyor olaylar karşısında.” (E17)

“Hamle ve oyunlar için harcanan süreyle kendi yaş grubunun konsantrasyon süresinin üstünde olmaya başlıyor.” (E64)

“Uzun süre düşünmeyi ve konsantre olmayı öğreniyor.” (E102)

“Kızımın 1 saat boyunca dikkatini diri tutan başka bir eylem görmedim. Bu yaşlarda keyif alması ile dikkat gelişimi sağlanacaktır.” (E47)

“Masa başı konsantrasyon süresi arttı.” (E2)

“En büyük katkısı bu alanda oldu zaten. Dikkat süresi ve odaklanma kabiliyeti çok arttı.” (E29)

“Eskiden dikkati çok çabuk dağılırdı şimdi ise istediğimiz seviyeye yaklaştı.” (E73)

“En çok bu konuda gelişme sağlandı diyebilirim. Yaşla da doğru orantılı olarak dikkat süresi arttı.” (E8)

Yapılan görüşmelerde ayrıca ebeveynler sıklıkla herhangi bir konuya çocuklarının daha iyi odaklanabildiğini, genel olarak odaklanmasının daha iyi durumda olduğunu ifade etmişlerdir. Bu görüşlerin ifade edildiği bazı açıklamalar aşağıda sunulmuştur:

“Yapacağı hamleleri düşünüyor ve doğru atıyor. Odaklanması daha iyi.” (E4)

“Ödev yaparken de odaklanıyor artık” (E15)

“Dikkatini daha iyi toparlıyor olaylar karşısında.” (E26)

“Odaklanma konusunda daha başarılı ve derslere katılım disiplin sağladı.” (E101)

“Hamlelere odaklanmak, oyunu her an takip etmek dikkatini toplamasını zorunlu hale getiriyor.” (E43)

“Sabretmeden ve düşünmeden başaramayacağını öğreniyor, daha iyi odaklanıyor.” (E33)

“Öğrenme yöntemine katkısı olması sebebiyle, çok hareketli bir çocuk olmasına rağmen bir konuyu derinlemesine öğreniyor, odaklanıyor artık çünkü.” (E38)

“Yaşamının her alanında dikkati oldukça yerinde ve akademik yâda sosyal alanlarda hiç dikkat dağınıklığı yaşamıyor.” (E76)

“Satrancın yapı olarak en önemli kazanımlarından olan dikkatini tek konu üzerinde yoğunlaştırma kazanımını çocuğumda da gördüm. Satranç dışında da ödev yaptığında o görevi bitirmeden başka bir şeyle ilgilenmemeye başladı.” (E67)

“En büyük katkısı bu alanda oldu zaten. Dikkat suresi ve odaklanma kabiliyeti çok arttı.” (E54)

Satrancın çocuğunun dikkat gelişimine katkı sağladığını ifade eden ebeveynlerden bazıları ise bu katkıyı çocuklarının detayları daha çabuk fark edebilmesinde gördüklerini, çocuklarının farklılıkları ya da ayrıntıları daha iyi ayırt ettiğini belirtmiştir. Bu görüşlerin ifade edildiği bazı açıklamalar aşağıda yer almaktadır:

“Dikkatli olmasını gözünden hiçbir ayrıntının kaçmamasını örnek verebilirim.” (E11)

“Farklılıkları daha kolay görüyor. Farklı olan her şeyi çok çabuk algılıyor” (E27)

“Karmaşık yapıların içinde örüntüleri yakalamakta gelişim gösterdi.” (E41)

“Bizim ebeveyn olarak gözlemlediğimiz en belirgin katkısı dikkat gelişimi idi. İnce detayları daha çabuk fark edebiliyor.” (E59)

“Yaşının ilerlemesinin de etkisi olabilir tabii ancak dikkat gerektiren ödevleri yaparken (resimler arasındaki farkı bulma gibi) daha başarılı olduğunu düşünüyorum.” (E63)

“Bir şeylerin yeri değiştiğinde fark ediyor söylenenleri dikkatlice dinliyor.” (E84)

Son olarak bu olumlu görüşlerin yanında görüşme yapılan ebeveynlerden bazı olumsuz ya da kısmen olumsuz görüşleri olan katılımcılar da olmuştur. Yapılan görüşmelerden birinde bir ebeveynler satrancın özgüven gelişimine özel bir etkisinin olmadığını, aslında dikkatli olan çocuğun daha da dikkatini artırdığını ifade etmiştir. Diğer bir ebeveyn ise görüşme esnasında kendi çocuklarında satrancın özgüven geliştirmede henüz etkili olmadığını “*Maalesef çok dikkatini toplayamıyor. Mutlaka faydası vardır ama sanki okul öncesi dönemde değil de daha sonra daha etkin olabilir.*” diyerek ifade etmiştir. (E23)

Çocuğun Okul Öncesi Dönemde Aldığı Satranç Eğitiminin Teknoloji Kullanımına Etkisine İlişkin Ebeveyn Görüşleri

Tablo 6. Okul Öncesi Dönemdeki Satranç Eğitiminin Teknoloji Kullanımını Azaltmaya Etkisine İlişkin Görüşler

Görüş	f
Tercih etmeme	28
Uzaklaşma çabası	20
Teknolojiye yakınlaşma	18
Olumsuz görüş	36

Tablo 6’da verilen sonuçlara göre görüşme yapılan ebeveynlerin yarıya yakınının satranç eğitiminin çocuklarının teknoloji kullanımının azalmasına katkı sağladığı görüşündedir. Özellikle çocukların satranç oynamayı tercih ettikleri için teknolojik aletlerden uzak durdukları ifade edilmektedir. Bu görüşlerin ifade

edildiği bazı açıklamalara aşağıda yer verilmiştir:

“Çocuğumun tablet ve bilgisayar ile geçirdiği süre ciddi oranda azaldı. Daha çok satranç oynamaya vakit ayırıyor.” (E75)

“Çünkü satranç sayesinde ilgilendiği bir alan var ve zamanını bu alanda gelişmek için kullanması bakımından mutlaka etkili olduğunu düşünüyorum.” (E42)

Ayrıca okulöncesi çocukların satranç oynamaya devam ettikleri süreçte teknolojik aletlerden uzak durma konusunda kararsızlık yaşadıkları ancak çocukların çabaladıkları ifade edilmiştir. Bu görüşlerin ifade edildiği bazı açıklamalara aşağıda yer verilmiştir:

“Hem kurs hem de evde satranç oynadığı için teknoloji den biraz uzaklaşıyor. Yoksa bu zamanı tabletiyle veya tv önünde geçirecekti.” (E9)

“Satranç sayesinde diğer teknolojik aletlere olan özellikle de televizyona düşkünlüğünün azaldığını görmekteyiz.” (E18)

Yapılan görüşmelere göre ebeveynlerin satranç eğitiminin teknoloji kullanımının azalmasına katkı sağlamadığını aksine teknoloji kullanımına yönelik bir yaklaşma olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca ebeveyn gözetiminin önemli olduğunu ve satranç oynama bahanesiyle teknolojiye yaklaşmanın da olduğunu ifade eden görüşlerin olduğu gözlenmiştir. Örnek olabilecek bazı açıklamalar aşağıda sunulmuştur:

“Satranç oynama süresi içinde ekrandan uzak kalmış olabilir belki ama ekran gerektiren teknolojinin çok da tehlikeli olduğunu düşünmüyorum, faydalı içeriklere maruz bırakmak satranç öğrenimini bile destekleyebilir.”

“İnternet üzerinden satranç oynuyor ve satrançla alakalı çizgi filmler izliyor (satranç dan önce fazla teknolojik alet kullanmıyordu).” (E21)

“Maalesef. Zaten satranç çalışırken de teknoloji den faydalanıyoruz. Çocuk teknolojiyle sürekli iç içe olduğu için bundan koparmamız zor. Ancak satranç oynatalım ya da haydi bir etkinlik yapalım dediğimizde teknolojik aleti bırakıp etkinliğe başlıyor.” (E37)

Sonuç olarak olumlu görüşler olduğu gibi, olumsuz görüşlerinde önemli düzeyde olduğu söylenebilir. Buda satranç eğitiminin teknoloji kullanımının azalmasına katkı sağlamasına yönelik görüşlerde karar birliğinin olmadığını göstermektedir. Bazı ebeveynlerin olumlu etkisinin olduğunu ifade etmesine rağmen etkisi incelenen bütün durumlar için olumsuz etkilerinin olduğunu söyleyen bireylerin en çok görüş bildirdiği görüşün bu konuda olduğu belirlenmiştir.

Çocuğun Okul Öncesi Dönemde Aldığı Satranç Eğitiminin Karar Verme Becerisi Üzerine Etkisine İlişkin Ebeveyn Görüşleri

Tablo 7. Okul Öncesi Dönemdeki Satranç Eğitiminin Karar Verme Becerisine Etkisine İlişkin Görüşler

Görüş	f
Hızlı ve doğru karar verme	46
Çok yönlü düşünme	18
Kararı sahiplenme	16
Karar vermede sorumluluk	15
Olumsuz görüş	5

Tablo 7’de verilen sonuçlara göre görüşme yapılan ebeveynlerin önemli bir kısmı satranç eğitiminin çocuklarının karar verme becerilerine katkı sağladığı görüşündedir. Özellikle satranç eğitimi alan bu çocukların karar verme sürecinde temkinli davrandıkları, daha doğru karar verdikleri ve karar verme sürelerinin kısaldığı ifade edilmektedir. Bu görüşlerin ifade edildiği bazı açıklamalara aşağıda yer verilmiştir:

“Satrançta en iyi hamleyi oynaması gerek, bunu bilen çocuk düşünerek bu kararı vermesinin; çocuğun karar verme becerisini geliştireceğini düşünüyorum.” (E7)

“Çocuğum; satrançta iyi hamleyi buluncaya kadar ki geçirdiği sürede düşünüp en doğru yolu buluyor ve bir işte söz verirken veya yapmaya çalışırken önce düşünüp sonra karar vermeye başladı.” (E81)

Çocukların verdikleri kararlara sahip çıkmalarında artış olduğu ve kendi düşüncelerine yönelik kararlarını daha rahat ifade ettiklerine yönelik ifadelerin olduğu da görülmektedir. Bu görüşlerin ifade edildiği bazı açıklamalara aşağıda yer verilmiştir:

“Bu konunun öncelikle okulda ve aile içerisinde kazanıldığını düşünüyorum, ancak satranç konusunda kendini geliştiren bir insanın daha disiplinli ve kurallara uymak konusunda daha titiz olacağını düşünüyorum.” (E13)

“Kendi kararını vererek oynadığı ve emin olduğu için kararlarına daha çok sahip çıkıyor ve gerektiğinde savunuyor.” (E61)

“Kararsızlık kalma ve karar vermede tedirgin olma durumlarının azaldığını sık sık gözlemliyorum.” (E79)

Ayrıca okulöncesi çocukların aldıkları satranç eğitimleri ile çok yönlü düşüncülerinin geliştiği ve karar verme sürecinde bunu göz önünde bulundurdıkları ifade edilmiştir. Bu görüşlerin ifade edildiği bazı açıklamalara aşağıda yer verilmiştir:

“Seçim yapma ve karar verme konusunda artışı olduğunu düşünüyorum. Olumsuz bir durum olduğunda da başka çözümler olduğunu bildiği için daha kolay karar verebiliyor.” (E45)

“Alternatif düşünme yeteneği ve özgüven artan çocuk daha rahat ve farklı kararlar alıyor.” (E103)

“Çok yönlü düşünme becerisi arttığını düşünüyorum. Olasılıkları daha iyi analiz ediyor ve karar vermesi de buna bağlı olarak gelişiyor.” (E69)

Görüşmeler sonucunda çocukların satranç eğitimi almaları ile sorumluluk alma becerilerinin de geliştiğine yönelik ifadelerin olduğu belirlenmiştir. Çocukların satrançta yaptıkları hamlelerde kendi kararlarını vermelerinin sorumluluk duymalarına katkı sağladığı ifade edilmektedir. Bu görüşlerin ifade edildiği bazı açıklamalara aşağıda yer verilmiştir:

“Karar verirken daha çok düşünüyor ve kararlarında daha çok sorumluluk alıyor.” (E28)

“Kendi verdiği kararların sonuçlarına kendi katlanması gerektiğini biliyor. Bu da kararlarında sorumluluk duymasını sağlıyor.” (E16)

Yapılan görüşmelere göre azda olsa bazı ebeveynlerin satranç eğitiminin karar verme becerisine katkı sağlamadığını ya da henüz bu yönde bir değişimin varlığını gözlemlemediklerini ifade etmiştir. Bu durum karar verme becerisi konusunda satrancın olumlu etkilerinin olmadığına ya da sınırlı etkisinin olduğunu düşünen görüşlerin de olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu görüşlerin ifade edildiği bazı açıklamalara aşağıda yer verilmiştir:

“Özgüveni hep yüksek bir çocuktu. O yüzden eskiden beri kendi kararlarını almaya çok meyillidir. Satranç eğitiminden önce de böyleydi. O yüzden etkisinin çok olduğunu söyleyemem.” (E22)

“Sürekliliği olmadığı için evet etkilidir diyemiyorum. Ama uzun vadede etkisi olabilir.” (E78)

Çocuğun Okul Öncesi Dönemde Aldığı Satranç Eğitiminin Kurallara Uyma Davranışı Üzerindeki Etkisine İlişkin Ebeveyn Görüşleri

Tablo 8. Okul Öncesi Dönemdeki Satranç Eğitiminin Kurallara Uyma Konusunda Etkisine İlişkin Görüşler

Görüş	f
Hayatın kurallarını fark etme	40
Disiplini ve sabrı öğrenme	23
Başarıya katkı sağlama	19
İletişimi geliştirme	16
Olumsuz görüş	4

Tablo 8’de verilen sonuçlara göre görüşme yapılan ebeveynlerin büyük bir kısmı satranç eğitiminin çocuklarının günlük yaşam kurallarına uymalarına katkı sağladığı görüşündedir. Ayrıca satranç eğitimi alan bu çocukların yaşamlarında daha disiplinli ve planlı hareket ederek yaşamlarını devam ettirdikleri ifade edilmektedir. Bu görüşlerin ifade edildiği bazı açıklamalara aşağıda yer verilmiştir:

“Bu konunun öncelikle okulda ve aile içerisinde kazanıldığını düşünüyorum, ancak satranç konusunda kendini geliştiren bir insanın daha disiplinli ve kurallara uymak konusunda daha titiz olacağını düşünüyorum.” (E3)

“Satrançtaki kuralları öğreniyor ve taşların hareket kısıtlarını öğreniyor. Hayatta da benzer durumların ve sınırların olduğunu öğreniyor.” (E66)

“Satranç hayatın 64 kareye indirgenmiş halidir. Bu sebeple kuralları belli olan bu sporu yapmaya başlayan çocuğum kurallara daha dikkat ediyor.” (E34)

Çocukların akademik başarılarına ve iletişim becerilerine de katkısı olduğuna yönelik ifadelerin olduğu da görülmektedir. Bu görüşlerin ifade edildiği bazı açıklamalara aşağıda yer verilmiştir:

"Satranç kurallarına göre oynamak analitik beceriyi geliştiriyor ve bununda akademik başarısına katkı sağladığını düşünüyorum." (E19)

"Her taşın ayrı hareketinin toplumsal sınırları görmesine faydası olduğunu ayrıca hamle sırası beklemesinin ona karşısındakinin haklarına saygı duymayı öğrettiğini düşünüyorum." (E71)

Sonuç olarak, yapılan görüşmelere göre ebeveynlerin çoğunluğunun satranç eğitiminin kurallara uyma konusunda olumlu katkı sağladığını ifade ettiği belirlenmiştir. Ancak bunun yanında olumlu katkısının gözlenmediğini ya da olumlu katkısının olmadığını ifade eden görüşlere de rastlanmıştır. Yapılan görüşmelerde bir ebeveyn henüz tam bir etkisinin olmadığını ancak ileride olabileceğini "*Henüz bu becerisi tam gelişmese de tabi ki de katkı sağlayacağına eminim.*" (E23) diyerek ifade etmiştir.

Çocuğun Okul Öncesi Dönemde Aldığı Satranç Eğitiminin Günlük Yaşam Becerileri Üzerine Etkisine İlişkin Ebeveyn Görüşleri

Tablo 9. Okul Öncesi Dönemdeki Satranç Eğitiminin Günlük Yaşam Becerilerine Katkısına İlişkin Görüşler

Görüş	f
Günlük yaşamı geliştirme	49
Yaşamı planlama	22
Çözüm odaklı olma	19
El becerilerini geliştirme	11
Olumsuz görüş	5

Tablo 9'da verilen sonuçlara göre görüşme yapılan ebeveynlerin büyük bir kısmı satranç eğitiminin çocuklarının günlük yaşam becerisine genel olarak katkı sağladığı görüşündedir. Özellikle satranç eğitimi alan bu çocukların günlük yaşamda daha fazla düşünerek yaşamlarını devam ettirdikleri ifade edilmektedir. Bu görüşlerin ifade edildiği bazı açıklamalara aşağıda yer verilmiştir:

"Alternatif düşünce yeteneği kazanması, karar vermek konusunda çekimser kalmaması vb. özellikler kazanan çocuk, hayatta karşılaşacağı zorlukları da eminim ki daha kolay aşar." (E6)

"Olayları farklı açılardan değerlendirmesinde etkili olduğunu düşünüyorum." (E14)

"Dinleme, düşünme, karar verme gibi becerilerinin gelişimini sağladığı için günlük yaşamını olumlu etkiliyor." (E25)

Ayrıca bazı ebeveynlerin çocuklarının almış oldukları satranç eğitimi sonrası çocuklarının daha planlı ve düzenli şekilde hareket ettiklerine yönelik görüşler belirtmişlerdir. Örnek olabilecek bazı açıklamalar aşağıda sunulmuştur:

"Tek bir çözüm olmayacağını biz planlar yaparken karşımızdaki durumların da sabit kalmadığını öğreniyorlar." (E39)

"Almış olduğu satranç eğitimi planlı programlı olmasını pekiştirdi." (E46)

"Günlük yaşamda hayatını daha iyi planlayabiliyor." (E53)

"Günlük yaşamda da satranç sayesinde disiplinli olduğunu ve daha planlı şekilde ilerlediğini düşünüyorum." (E79)

Yapılan görüşmelerde, çocukların günlük yaşam problemlerini çözüme kavuşturmada geliştiklerini ve çözüm odaklı davrandıklarına yönelik ifadelerin olduğu da görülmektedir. Bu görüşlerin ifade edildiği bazı açıklamalara aşağıda yer verilmiştir:

"Bir sorunla karşılaştığında o sorun çözümü için tek bir yola takılı kalmayıp farklı çözüm yolları da üretebilme becerisi kazanıyor." (E65)

"Problem çözme becerisini geliştirdi. Karşılaştığı problemlere farklı açıdan bakması anlamında gözle görülür farklar oldu." (E74)

"Yardımlaşma ve paylaşmayı kazanınca mutlu olmayı kaybedince tebrik etmeyi biliyor." (E86)

Çocukların el becerilerinin geliştiği ve günlük yaşam görevlerini gerçekleştirmede daha iyi olduklarına yönelik ifadelerin olduğu da görülmektedir. Bu görüşlerin ifade edildiği bazı açıklamalara aşağıda yer verilmiştir:

"Zaten el becerisi olan bir çocuk ancak satranç sayesinde daha da geliştiğini düşünüyorum." (E93)

"Günlük öz bakım becerileri gibi el becerilerine dayalı şekilde oldukça başarılı oldu." (E25)

“Günlük yaşam daha çok pratik ile ilgili. Bu pratiklikte el becerileri çok gelişim gösterdi.” (E56)

Sonuç olarak yapılan görüşmelere göre ebeveynlerin bazıları ise satranç eğitiminin günlük yaşam becerisine katkı sağlamadığını ya da henüz bu yönde bir değişimin varlığını gözlemediklerini ifade etmiştir. Örnek olabilecek bazı açıklamalar aşağıda sunulmuştur:

“Olması gerekirdi fakat dönem çocuklarının yaşam becerisi kazanmak için çok fazla ortamları olmadığı için günlük yaşam becerilerinin gelişmesinde katkı sağladığına yönelik bir etkiyi fark etmedim.” (E12)

“Satranç eğitiminin günlük yaşam becerilerine tam anlamıyla bir katkı sağladığını düşünmüyorum.” (E57)

“Bir sorunla karşılaştığında her zamanki alıştığı yöntemlerle bunu çözemezse bizim de yönlendirmelerimizle başka yollar önermeye başladı.” (E48)

Sonuç ve Tartışma

Araştırma sonuçları incelendiğinde ebeveynlerin büyük bir kısmının satranç eğitimi almamış olmasına rağmen çocuğun satranç eğitimi almaya başlaması konusunda en büyük destekçi oldukları görülmektedir. Okulda satranç dersi olması da çocuğun satranca başlaması konusunda ebeveyn desteği kadar etkili olmuştur. Bu bilgiler okul öncesi dönemde çocuğun satranca başlaması konusunda ebeveynin ve okulun satranca bakış açısının önemli olduğunu göstermektedir.

Ebeveynlerin okul öncesi dönemde satranç eğitimi alan çocuklarının alternatif düşünme becerilerine, dikkat/odaklanma süresine, planlama/strateji becerisine, matematiksel düşünme becerisine, neden-sonuç ilişkisi kurmasına katkı sağlayarak akademik becerilerini arttırdığını söyledikleri görülmektedir. Araştırmanın bulgularına paralel olarak Poston ve Vandenkiebomm (2019) yaptıkları çalışmada satranç eğitimi alan çocukların matematik puanlarında ciddi bir artışın olduğunu, standart testlerden daha yüksek puan aldıklarını ve satranç bilgi düzeylerinin arttıkça matematik puanlarının arttığını belirtmişlerdir. Benzer şekilde Joseph ve diğerleri (2016) Hindistan’da satranç eğitimi alan ve almayan çocukları karşılaştırdıkları çalışmalarında bir yıl satranç eğitimi alan çocukların İngilizce, sosyal bilgiler ve fen bilimleri alanlarında akademik performanslarında önemli gelişmeler olduğunu bulmuşlardır. Islam ve diğerleri (2021) tarafından yürütülen çalışmada ise satranç eğitiminin matematik puanlarını yükselttiği fakat araştırma bulgularının aksine, diğer akademik beceriler üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı saptanmıştır.

Ebeveynler okul öncesi dönemdeki satranç eğitimi yoluyla çocuklarının genel olarak problem çözme becerilerinde gelişim gözlemediğini, bir problemle karşılaştıklarında alternatif çözüm yolları ürettiklerini, probleme çözüm odaklı yaklaşıtlarını ve sonraki adımları düşünüp planlama yaptıklarını söyledikleri görülmektedir. Araştırmanın bulgularına paralel olarak Trincherro ve Sala (2016) satranç eğitimi alan ve almayan çocukların matematiksel problem çözme becerilerini araştırdığı çalışmada satranç eğitimi alan iki grup oluşturmuş ve bir grubun satranç eğitimini okuldaki öğretmenleri diğer grubun satranç eğitimini ise satranç antrenörü vermiştir. Araştırmanın sonucunda satranç eğitimi alan iki grubun da puanlarında artış olmasına rağmen satranç antrenörünün girdiği grupta daha yüksek puanlar alındığı bulunmuştur. Benzer şekilde Ferreira ve Palhares (2008) yaptıkları çalışmada çocukların satranç oynama güçleri arttıkça problem çözme becerilerinin arttığını bulmuştur. Çubukcu ve Bağçeli-Kahraman (2017) tarafından yürütülen araştırmada araştırmacılar okul öncesi dönemde alınan satranç eğitiminin çocukların problem çözme becerileri üzerinde olumlu etkilerinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Satrançta hamle seçimi problem çözme aşamalarıyla benzerdir. Önce rakibin ne istediğine bakılır ve ardından aday hamleler belirlenir. Bunlar içinden en iyisi olduğu düşünülen hamle seçilir ve oynanır. Bu nedenle okul öncesi dönemde alınan satranç eğitiminin çocuğun problem çözme becerilerini arttıracığı düşünülmektedir.

Araştırma bulguları incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerinin büyük bir kısmının çocuğun okul öncesi dönemde aldığı satranç eğitiminin özgüven geliştirmesine olumlu katkılarının olduğunu düşündüklerini belirttikleri görülmüştür. Jianguo ve diğerleri (2019) tarafından yürütülen çalışmada, satranç eğitiminin çocukların öz yeterlik ve benlik saygısını arttırdığı ve sosyal kaygılarını azalttığı bulgusuna ulaşılmıştır. Satranç ile birlikte artan bu kişilik özelliklerinin ve azalan sosyal kaygının çocuğun özgüveni üzerinde olumlu etkilerinin olduğu ve bu nedenle bu bulguya ulaşıldığı düşünülmektedir. Ayrıca satranç

seviyesi arttıkça, bireyin rol modeli ve diğeri tarafından övgü nesnesi haline gelebileceği, bu durumun da bireyin kendisine olan güvenini artıracığı düşünülmektedir.

Ebeveynler satranç sayesinde çocuklarının dikkat süresinin arttığını, daha iyi odaklandıklarını, detayları/değişiklikleri daha çabuk fark ettiklerini belirtmişlerdir. Araştırmanın bulgularına paralel olarak Tatlıpınar (2017) satranç öğretiminin okul öncesi çocuklarda dikkat gelişimine etkisini incelemiş ve hem 5 yaşta hem de 6 yaşta dikkatin kontrol grubuna göre anlamlı bir şekilde arttığını ve yapılan izleme testlerinde de bu artışın kalıcı olduğunu bulmuştur. Velea ve Cojocar (2018) yürütmüş oldukları çalışmada satrancın çocukların konsantrasyonlarını artırdığı sonucuna ulaşmışlardır. Gardiner (2018) ilkokulda verilen satranç eğitimi ile bilişsel düşünme arasındaki ilişkiyi incelemiş ve satranç öğrenmenin bilişsel düşünme puanlarını artırdığını bulmuştur. Benzer şekilde Gliga ve Flesner (2014) satranç eğitiminin okul performansı, hafıza, dikkat ve yaratıcılık üzerindeki etkisini ortaya çıkarmak istemiş ve deney grubuna 10 haftalık satranç programı uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda satrancın ilkokul çocukları üzerinde bilişsel faydalar sağladığını göstermiştir. ElDaou ve El-Smareh (2015) satranç oynamanın dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan öğrencilerin konsantrasyonlarına etkisini incelemişlerdir. 11-13 yaş aralığındaki 14 çocuğa verilen satranç eğitiminin sonunda konsantrasyon becerilerinin arttığı bulunmuştur. Satrançta verilen kararların sorumluluğu sporcuya aittir. Dikkatsizce yapılan hamleler taş kaybına ya da maçın kaybedilmesine neden olabilir. Bu nedenle hatalarının sonucunu gören sporcular daha az hata yapmak için daha çok düşünmeye başlarlar. Bu durumun da dikkat süresini artıracığı düşünülmektedir.

Araştırma bulgularına göre araştırmaya katılan ebeveynlerin yarısından fazlasının çocuğun okul öncesi dönemde aldığı satranç eğitiminin teknoloji kullanımını azaltmaya katkı sağladığını düşündüğü bulgusuna ulaşılmıştır. Satrancın çocuğun boş zaman aktivitelerini yeniden düzenlediği, teknoloji kullanımına (internet, televizyon gibi) ayırdığı zamanın bir kısmını satranç öğrenmeye ve oynamaya ayırdığı için bu bulguya ulaşıldığı düşünülmektedir. 2020 yılında Yalova Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü Kuruluşlarından Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezine bağlı hizmet vermekte bulunan Çocuk evlerinde çocukların teknoloji bağımlılığının risklerini azaltma amacıyla satranç eğitimi verilmeye başlanması bu bulguları destekler niteliktedir (Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2020). Ebeveynlerin bir kısmı ise çocuğun okul öncesi dönemde aldığı satranç eğitiminin teknoloji kullanımını artırdığını belirtmişlerdir. Bu çalışmanın pandemi döneminde yapılmasının bu bulguyu etkilediği düşünülmektedir. Satranç derslerinin internet üzerinden olması ve resmi turnuvalar olmadığı için maçların internet üzerinden oynanmasının teknoloji kullanımını etkilediği söylenebilir.

Ebeveynler çocuklarının okul öncesi dönemde satranç eğitimi almalarıyla birlikte hızlı ve doğru karar verme, çok yönlü düşünme, kararı sahiplenme ve karar vermede sorumluluk almaya katkı sağlayarak karar verme becerilerini artırdığını belirtmişlerdir. Tanajyan ve diğeri (2021) araştırmalarında satrancın çok yönlü düşünme becerisini geliştirdiğini belirtmişler ve bu nedenle okulun ilk yıllarında satranç eğitiminin olmasını önermişlerdir. Dauvergne (2000) yürütmüş olduğu çalışmada satrancın zaman baskısı altında hızlı ve hatasız karar verme pratiğine olanak verdiği ve kararların sonuçlarının önemini bireye gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Satrançta verilen karardan geri dönmek yani hamle geri almak yoktur. Yapılan hamle yanlış olsa bile hamlesine sahip çıkmak ve sonuçlarının sorumluluğunu almak durumundadır. Bu nedenle karar verme becerilerinin artacağı düşünülmektedir.

Araştırma bulguları incelendiğinde araştırmaya katılan ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun okul öncesi dönemde aldığı satranç eğitiminin kurallara uyma konusunda çocuğa katkı sağladığına yönelik olumlu görüşlerin çoğunlukta olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Satranç kurallı bir spordur. Sırayla hamle yapmak, dokunduğun taşı oynamak, hamle geri almamak, taşların hareketlerini içeren kurallar, rok ve geçerken alma gibi özel hamlelerin kuralları dahil olmak üzere birçok kural içerir. Satrançta bu kurallara uyanların hayatın kurallarını da fark edeceği ve kurallara uyma becerisinin artacağı düşünülmektedir.

Ebeveynlerin büyük bir kısmı satranç eğitimi alan çocukların planlama becerilerinin artmasıyla birlikte günlük yaşam becerilerinin geliştiğini belirtmişlerdir. Satranç rastgele yapılan hamleler bütünü değildir. Taşların gelişimi tamamlandıktan sonra bir plan kurulur ve yapılacak hamlelere bu plana göre karar verilir.

Satranç eğitimlerinde en kötü plan plansızlıktan iyidir vurgusuyla sporcuların plan kurlmaları desteklenir. Satrançta planlama becerisini geliştirenlerin bunu yaşama aktararak günlük yaşam becerilerinin geliştiği düşünülmektedir. Unterrainer ve diğerleri (2006) satranç oynayan ve oynamayan çocukları karşılaştırmışlar ve satranç oynayan çocukların planlama becerilerinin oynamayanlara göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını belirtmişlerdir.

Araştırmanın sonuçları okul öncesi dönemde çocuğu satranç eğitimi alan ebeveynlerin satranç eğitimine ilişkin görüşlerinin ortaya koyması bakımından önemlidir. Yapılan çalışmalar da satrancın kazanımlarına vurgu yapmaktadır. Alanyazın konu bakımından incelendiğinde benzer bir çalışmaya rastlanmaması araştırmanın alana katkıları arasındadır. Araştırmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda öneriler şunlardır;

- Araştırma bulguları incelendiğinde okul öncesi dönemde satranç eğitiminin çocukların gelişim alanlarına katkıda bulunduğu görülmektedir. Bu nedenle satranç eğitiminin okul öncesi eğitim kurumlarında yaygınlaştırılması ve okul öncesi eğitim programına entegre edilmesi,
- Araştırma bulguları incelendiğinde okul öncesi dönemde satranç eğitiminin çocukların karar verme, dikkat, kurallara uyma gibi becerileri üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu nedenle bu alanlarda problem yaşayan çocukların satranca yönlendirilmesi ve satrancın bu çocuklar üzerindeki etkilerini araştıran çalışmalar yapılması,
- Araştırma sonuçları incelendiğinde ebeveynlerin büyük oranda çocukların gelişimsel ve akademik olarak çocuklar üzerinde yararları oldukları görülmektedir. Ancak ebeveynlerin büyük bölümünün satranç eğitimi almadıkları görülmektedir. Çocukla en fazla zaman geçiren birincil kişilerin ebeveynler olduklarından dolayı çocukların ailelerine de satranç eğitimleri verilmesi,
- Çalışmada veriler ebeveyn ile yapılan görüşmelerle toplanmıştır. Yapılacak yeni çalışmaların satranç eğitimi alan çocuklar üzerinde deneysel çalışmalar yapılması,
- Okul öncesi öğretmenliği lisans programlarında satranç eğitiminin seçmeli ders olarak verilmesi ve bu sayede öğretmenlerin mesleğe satranç konusunda yeterli olarak başlaması,
- Araştırmaya katılan çocukların ebeveynlerinin büyük bölümünün lisans ve yüksek lisans eğitimi almış kişilerden oluştuğu görülmektedir. Bu nedenle özellikle ilkökul, ortaokul ve lise mezunu ebeveynlere satrancın önemi ve çocuklar üzerindeki yararlarını anlatıcı eğitim programlar düzenlenmesi,
- Yüksek Öğretim Kurumu, Milli Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığının ortak bir satranç sempozyumu düzenleyerek bu konunun bilimsel olarak tartışılması ve uygulama alanlarının ortaya konulması önerilmektedir.

Yazarların Beyanı

Araştırmacıların katkı oranı beyanı: Verilerin toplanması, analiz edilmesi ve makalenin yazım aşamasında bütün araştırmacılar birlikte çalışmıştır.

Etik kurul kararı: Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Fen ve Mühendislik Bilimleri Araştırmaları Etik Kurulunun 06.01.2021 tarih ve 06/07 sayılı toplantısı ile etik kurul onayı verilmiştir.

Çatışma beyanı: Araştırma sürecinde herhangi bir kişi ya da kurumla çıkar çatışması yaşanmamıştır.

Destek ve teşekkür: Bu araştırmanın yürütülmesi sürecinde herhangi bir destek alınmamıştır.

Kaynakça

Aciego, R., Garcia, L., & Betancort, M. (2012). The benefits of chess for the intellectual and social-emotional enrichment in school children. *The Spanish Journal of Psychology*, 15(2), 551-559.

Agarwal, N. (2011). *The advantages of playing chess*. Deccan Herald. <https://www.deccanherald.com/content/165644/advantages-playing-chess.html>

- Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2020). *Pandemi sürecinde çocuklarımız "satranç eğitimi" olarak turnuvalara hazırlanıyor*. Aile ve Çalışma. <https://ailevecalisma.gov.tr/yalova/haberler/pandemi-surecinde-cocuklarimiz-satranc-egitimi-alarak-turnuvalara-hazirlaniyor/>
- Akay, K. (2017). *Okul öncesi dönem çocuklarına verilen satranç eğitiminin bilişsel ve sosyal davranışa etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi
- Barford, V. (2011). *Should every child be made to play chess?* BBC News. <https://www.bbc.com/news/magazine-13140772>
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi*. Siyasal.
- Bon, L. (2018). *10 reasons why croco chess should solve the age-old chess problem?* Medium. <https://medium.com/@laurensbon8/10-reasons-why-crocochess-should-solve-the-age-old-chess-problem-31b1a05559bb>
- Creswell, J. W. (2017). *Nitel araştırmacılar için 30 temel beceri* (H. Özcan, Çev.). Anı.
- Çapan, O. (2016). *Oyunlarla satranç*. ODTÜ.
- Çelebi, B. (2013). *Herkes için satrançla yaşam*. Mavi Basım.
- Çubukçu, A., & Kahraman, P. B. (2017). Okulöncesi dönem çocuklarının problem çözme becerilerinin satranç eğitimi alma durumlarına göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43(43), 51-61.
- Dauvergne, P. (2000). *The case for chess as a tool to develop our children's minds*. Chess. <https://www.chess.com/forum/view/general/the-case-for-chess-as-a-tool-to-develop-our-childrens-quos-minds#:~:text=General%20Chess%20Discussion-The%20Case%20for%20Chess%20as%20a,Develop%20Our%20Children%E2%80%99s%20Minds&text=Given%20these%20educational%20benefits%2C%20the,information%20and%20ever%20tougher%20decisions>
- ElDaou, B. M. N., & El-Smaieh S. I. (2015). The effect of playing chess on the concentration of ADHD students in the 2nd cycle. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 192, 638-643.
- Erhan, E., Hazar, M., & Tekin, M. (2009). Satranç oynayan ve oynamayan ilköğretim öğrencilerinin problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(2), 1-8.
- Ferreira, D., & Palhares, P. (2008) Chess and problem solving involving patterns. *The Mathematics Enthusiast*, 5(2), 249-256.
- Gardiner, C. G. (2018). *Leaarning chess and the development of cognitive thinking in Queensland primary schools: an exploratory study*. (Unpublished Master's Thesis), University of Southern Queensland.
- Gliga, F., & Flesner, I. P. (2014). Cognitive benefits of chess training in novice children. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116, 962-967.
- Gobet, F., & Campitelli, G. (2002). *Intelligence and chess*. In J. Retschitzki, & R. Haddad-Zubel (Eds.), Step by step. Proceedings of the 4th colloquium board games in academia (ss. 103-112). Fribourg (Switzerland): Editions Universitaires.
- Gumede, K., & Rosholm, M. (2015). Your move: The effect of chess on mathematics test scores. *Discussion Paper Series*, 9370, 1-24.
- International Chess Federation (2018). *Chess a toolfor education*. International Chess Federation. <https://cis.fide.com/images/stories/OGF3/ogf3en2-180322.pdf>
- Islam, A., Lee, W. S., & Nicholas, A. (2021). The effects of chess instruction on academic and non-cognitive outcomes: Field experimental evidence from a developing country. *Journal of Development Economics*, 150, 1-18.

- Ivashchenko, S. (2007). *The manual of chess combinations volume 1a*. Russian Chess House.
- Jerrim, J., Macmillan, L., Micklewright, J., Sawtell, M., & Wiggins, M. (2018). Does teaching children how to play cognitively demanding games improve their educational attainment? Evidence from a randomized controlled trial of chess instruction in England. *Journal of Human Resources*, 53(4), 993-1021.
- Jianguo, P., Wenying, J., Zhigang, H., & Zhou, N. (2019). The influence of chess training on pupils' self-efficacy, self-esteem and social anxiety. *SHS Web of Conferences* 60, 1-4.
- Joseph, E., Manoharan, S., Easvaradoss, V., & Chandran, D. (2016). A study on the impact of chess training on creativity of Indian school children. *Journal of Social Sciences*, 4, 20-24.
- Joy-Stanborough, R. (2020, October 19). *The 10 best benefits of playing chess*. <https://www.healthline.com/health/benefits-of-playing-chess>
- Karakaya, İ. (2012). Üst düzey düşünme becerilerinin kazandırılmasında satranç bir araç olarak kullanılabilir mi? *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 146(2), 73-76.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel.
- Kids Academy (2018, July 30). *7 Life lessons chess can teach your child*. Kids Academy. <https://www.kidsacademy.mobi/storytime/life-lessons-from-chess/>
- Kulaç, O. (2007). *1. ve 2. Kademe antrenör interaktif satranç kitabı*. Printer Ofset.
- Levin, H. D. (1994). *Chess puzzles for children*. Syllogism Press.
- Levy, W. (1986). *Utilizing chess to promote self-esteem in perceptually impaired students*. US Chess Trust. <http://www.uschesstrust.org/utilizing-chess-to-promote-self-esteem-in-perceptually-impaired-students/>
- Lillo-Crespo, M., Forner-Ruiz, M., Riquelme-Galindo, J., Ruiz-Fernández, D., & García-Sanjuan, S. (2019). Chess practice as a protective factor in dementia. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(12), 2116.
- Maxwell, J. (1992). Nitel araştırmada anlama ve geçerlilik. *Harvard Eğitim İncelemesi*, 62(3), 279-301.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. S. Turan (Ed.), Nitel verilerin analizi (E. Karadağ, Çev.) içinde (ss. 39-54). Nobel.
- Meyers, J. (2000) "Why Offer Chess in Schools?" in McDonald, P. S. (2000). The benefits of chess in education. <http://www.chessedu.org/wp-content/uploads/BenefitsOfChessInEd-1.pdf>
- Patton, M. Q. (2014). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri (M. Bütün & S. B. Demir, Çev)(1. Baskı). Pegem Akademi.
- Poston, D. I., & Vandenberg, K. K. (2019). The effect of chess on standardized test score gains. *Sage Open*, 9(3), 1-22. <https://doi.org/10.1177/2158244019870787>
- Sala, G., & Gobet, F. (2016). Do the benefits of chess instruction transfer to academic and cognitive skills? A meta-analysis. *Educational Research Review*, 18, 46-57.
- Sala, G., Gorini, A., & Pravettoni, G. (2015). Mathematical problem-solving abilities and chess: an experimental study on young pupils. *Sage Open*, 5(3), 1-9.
- Sherman, L., & Kilpatrick, B. (2012). *Chess is child's play teaching techniques that work*. Mongoose Press.
- Tanajyan, K., Melkonyan, N., & Movsisyan, S. (2021). Chess as a social value. *Main Issues of Pedagogy and Psychology*, 19(1), 32-37. <https://doi.org/10.24234/miopap.v19i1.390>
- Tatlıpınar, S. (2017). *Satranç öğretiminin okul öncesi çocuklarda dikkat gelişimine etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Torabi, A. (2016). A Pilot Evaluation of a Multi dimensional Treatment Model (MTM) of 8 to 12 year old students with mild attention deficitand hyperactivity disorder. *Int J Appl Psychol*, 6(4), 121-9.
- Trinchero, R., & Sala, G. (2016). Chess training and mathematical problem solving: the role of teaching heuristics in transfer of learning. *Eurasia Journal of Mathematics, Science Technology Education*, 12(3), 655-668.
- Türkiye Satranç Federasyonu (2021, Ocak 21). *Satranç, ortaokullarda seçmeli ders olarak verilecek.* TSF. <https://www.tsf.org.tr/guncel-haberler/15174-satranc-ortaokullarda-secmeli-ders-olarak-verilecek>
- Untertainer, J. M., Kaller, C. P., Halsband, U., & Rahm, B. (2006). Planning abilities and chess: a comparison of chess and non-chess players on the tower of London tasks. *British Journal of Psychology*, 97, 299-311.
- Velea, T., & Cojocaru, V. (2018). The effect of playing chess on focused attention. *The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences*, 685-690.
- Welnhouse, B. (2005). *The brainy benefits of chess.* Parents. <https://www.parents.com/kids/development/intellectual/benefits-of-chess/#:~:text=While%20some%20children%20will%20be,the%20ideal%20time%20to%20start>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Seçkin.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

In this age, many technological, social, and economic changes are taking place. These changes affect the needs of societies and accordingly have an impact on education, which is shaped according to the society's needs. Considering the necessities of this age, there is a need for individuals who can produce fast and effective solutions to the problems they encounter, look at events critically, work creatively, and establish causal relationships. Schools assisting in the acquisition of these skills are essential and necessary for the society to keep up with the present time (Karakaya, 2012). One question that comes to mind when talking about providing chess education to children concerns the age that is appropriate to start chess. There are many different opinions regarding this matter; and experts are yet to reach a consensus on this issue. Some experts think that it is better to begin with chess training as early as possible, while other experts do not agree with this idea (Welhouse, 2005). Indeed, it is crucial for children to start chess in preschool when their cognitive development is the fastest. Theorists such as Piaget and Smilansky also state that children can play games with rules toward the end of the preschool period. Therefore, it could be said that the starting age of chess can be between 4–6 years old. Nowadays, parents also want to support their children's diverse development, which can be done by directing children toward sports. Chess is very significant in this respect as it is more similar to life than many other sports. Benjamin Franklin talked about the similarity between life and chess by stating, "Chess is a kind of life, and life is a kind of chess." (Çelebi, 2013). It is seen that chess education contributes to the development of children in every field. This situation reinforces the idea that chess should be used as an educational tool. This study is relevant because it is the first domestic study to examine parental views regarding chess. This study examines the views of parents, whose children took chess education in preschool, regarding chess education.

Method

The study used a qualitative research method to reveal the views of preschool children about their chess education. This study was conducted as a case study, which is a qualitative research design (Creswell, 2017; Yıldırım & Şimşek, 2016). The study group consisted of 118 parents whose children were receiving preschool education. The study utilized the criterion sampling technique, one of the purposeful sampling methods, to determine the study group. The main idea of the criterion sampling is to include situations that meet the specified criteria in the study (Merriam, 2013; Patton, 2014; Yıldırım & Şimşek, 2016). The interview form consisted of 17 questions in total, 8 regarding personal information and 9 in relation to the research. The interviews with the participants were planned to be face-to-face, but due to the pandemic, the data were collected by sending the forms created online by three researchers to each participant. The data obtained from the interviews with the participants in the study were analyzed through the content analysis method (Yıldırım & Şimşek, 2016).

Results

When the results of the study were examined, it is observed that the parents stated that their children who received chess education in preschool demonstrated heightened academic skills through the education's contribution to alternative thinking, attention/focus time, planning/strategy, mathematical thinking, and establishing cause-effect relationships.

Conclusion and Discussion

It is seen that parents observed an improvement in their children's problem-solving skills in general through chess education in preschool. Moreover, children produced alternative solutions when they encountered a problem and exhibited a solution-oriented approach, planning and strategizing the next steps. Similar to the findings of this study is Trinchero and Sala's (2016) study involving the mathematical problem-solving skills of students who received and did not receive chess training. They formed two groups that received chess training. One group received chess education from their teacher at school, while the other received it from a chess trainer. As a result of the study, it was found that although the scores of both groups

that received chess training increased, higher scores were obtained in the group that received education from the chess trainer. When the findings of the study were examined, it was seen that most participating parents stated that chess education that their child received in the preschool period contributed positively to the development of self-confidence. In the study conducted by Jianguo et al. (2019), it was found that chess training increases children's self-efficacy and -esteem and reduces social anxiety.

Parents stated that chess helped increase their children's attention span, enhance concentration, and efficiently realize details and/or changes. In parallel with the findings of this study, Tatlıpınar (2017) examined the effect of chess education on the development of attention in preschool children and found that attention increased significantly both at the age of five and six compared to the control group, and this increase was permanent in the follow-up tests. Velea and Cojocar (2018) concluded in their study that chess increases children's concentration. According to the findings of this study, more than half of the parents participating thought that chess education that their child received in preschool contributed to the decrease of technology use. It is thought that the cause of this finding is because chess rearranges the child's leisure activities; accordingly, the child allocates some of usually spent using technology (such as internet, television) to learning and playing chess. Parents stated that their children's chess education in preschool increased their decision-making skills by contributing to the ability to make fast and correct decisions, multi-directional thinking, ownership of the decision, and decision-making responsibility. In their research, Tanajyan et al. (2021) found that chess improves multi-dimensional thinking skills and therefore, they suggested chess training in the first years of school.